

Oor voor het gehoor bij ouderen

7-39603

Tekst Betty Rombout – Foto's Stichting Kalorama

Voor ouderen is het moeilijk aan te geven dat het gehoor minder wordt. Zeker voor dementerenden. Zorgprofessionals en familie zijn niet altijd alert op slechthorendheid bij ouderen. Is iemand doof, dement of beide? Het niet weten, kan grote gevolgen hebben. De omgeving van de oudere heeft een klus te klaren.

Meer dan anderhalf miljoen mensen in Nederland hebben een gehoorbeperking. Van aangeboren tot slechthorendheid die met het klimmen der jaren ontstaat. Van gehoorverlies met specifieke oorzaken (lawaaischade, otosclerose, brughoektumor, erfelijke factoren) tot onbekende oorzaak. Joop Beelen, directeur van de Nederlandse Vereniging voor Slechthorenden (NVVS) vertelt: "Tien procent van de mensen heeft een verminderd gehoor. Relateren we dit aan leeftijd, dan stijgt bij zestig jarigen het percentage naar vijftientig, bij 70-jarigen naar 60 en bij 85-jarigen naar 75."

Mensen die hun gehoor verliezen, hebben dat aanvankelijk vaak niet in de gaten. "Het is een sluipend proces. Ze willen het bovendien niet altijd weten", vertelt Joop Beelen. "Zoals een veertigjarige lang wacht voordat hij aan een leesbril begint, heeft een oudere tijd nodig zijn gehoorprobleem te accepteren".

Moeilijk

Lieve Roets, onderzoeker bij Stichting Kalorama, verpleeg- en verzorgingshuis en centrum voor doofblinden, vult aan: "Inderdaad vindt een oudere het moeilijk aan te geven dat zijn gehoor minder wordt. Zeker voor een dementerende is dit lastig. De oudere is heel voorzichtig zijn omgeving te vragen zich aan te passen, vooral richting familie: ach, ze doen al zoveel. Hij durft verder geen eisen te stellen."

Voor ouderen is het vaak moeilijk aan te geven dat het gehoor minder wordt, aldus onderzoeker Lieve Roets van Kalorama.

De omgeving moet erop inspringen wanneer ouderen niet voldoende horen.

Mensen die slechthorend zijn, hebben het idee dat ze vooral zichzelf aan moeten passen, is de mening van collega-psycholoog Margje Mahler. "Als een oudere de omgeving wél vraagt zich aan te passen, dan gebeurt dit vaak op een onhandige manier, waardoor het verkeerd geïnterpreteerd wordt. Er ontstaat een informatieoverdrachtsprobleem. De omgeving denkt dat de oudere het niet onthouden heeft, terwijl de informatie niet gehoord – binnengekomen/ontvangen – is. De oudere op zijn beurt blijft niet om verduidelijking of herhaling vragen. De cirkel is rond. Het beeld dat de oudere het allemaal niet meer goed weet wordt bevestigd. Soms wordt zelfs gedacht aan dementie."

Actieve omgeving

Omdat de beperking niet of nauwelijks door de oudere aangegeven wordt, zal de omgeving actiever moeten inspringen. Beelen: "We zien dat er door het personeel nauwelijks gelet wordt op ouderen die slechthorend zijn. Wat meespeelt is, dat een hoorprobleem niet zichtbaar is. Bij een val zijn de fysieke gevolgen bijvoorbeeld direct te zien. Worden de gehoorproblemen wel gesignaleerd, dan zijn verplegenden en verzorgenden vaak te weinig toegerust om er op een juiste manier mee om te gaan." Mahler haalt een voorbeeld uit de praktijk aan. "Een vrouw werd op een geriatrische afdeling opgenomen en bij mij aangemeld met grote achterdocht. In een persoonlijk gesprek vielen mij al snel gehoorproblemen op. Ook vertelde ze dat er gestolen werd op de afdeling. 'Ik bewaak mijn spullen, al die mensen hier zijn niet goed wijs'. Het neuropsychologisch onderzoek wees uit dat zij geen dementiesyndroom had, maar slechthorend en matig intelligent was." Treurig, vindt Joop Beelen het, dat een oudere soms als dementerend wordt ingeschat, terwijl er sprake is van een

gehoorprobleem. "Dit moet voorkomen worden. We willen immers allemaal dat de oudere zo lang mogelijk op een goed niveau functioneert."

"Het vervelende is", vervolgt Beelen, "dat bijvoorbeeld voeding en veiligheid wel aandacht heeft in verpleeg- en verzorgingshuizen. Maar een standaardprocedure voor het testen van het gehoor bij opname is er in veel gevallen niet. Vitalis WoonZorg Groep in Eindhoven heeft wel een doordachte aanpak ontwikkeld. Bij binnenkomst ondergaat de oudere een gehoortest, het personeel krijgt basiskennis over slechthorendheid en op elke afdeling zijn een of twee mensen gespecialiseerd in gehoorproblematiek. Door de structurele aanpak is er op de werkvloer meer oor voor het gehoor."

Alleen een protocol is niet voldoende volgens Lieve Roets. "Screening is belangrijk, evenals hoorapparatuur, maar essentieel is dat de verplegenden en verzorgenden hun communicatie en omgang aanpassen. Een een-op-een situatie is een vereiste. Nabijheid is van belang, evenals gericht spreken. Achtergrondlawaai moet verminderen worden. Het aanleren van deze sensitiviteit en vaardigheden bij medewerkers

Oog en oor voor kwaliteit van leven

Onderzoek van Trude Rietveld, Anke Leenders en Wies Arts, het PON (kennisinstituut op sociale domeinen).

"Uit ons onderzoek in vijf verpleeg- en verzorgingshuizen blijkt dat 63 procent verbetering aan het gehoor van ouderen mogelijk is. Een derde van de bewoners heeft bovendien een combinatieprobleem van horen en zien. Ik durf te veronderstellen dat er een relatie is tussen het niet goed onderkennen van gehoorproblemen en het feit dat ouderen verkeerd gediagnosticeerd worden", aldus Wies Arts.

Het PON heeft onder andere een eenvoudige signaleringslijst voor oog en oor ontwikkeld voor verzorgenden.

Meer informatie:
www.hetpon.nl/oogoor

< Een oudere heeft tijd nodig om zijn gehoorprobleem te accepteren >

is belangrijk, opdat ze zelf ervaren wat slechthorendheid is. Maak ze slechthorend en breng ze in een communicatieve situatie."

Niet alleen verplegenden en verzorgenden dienen sensitief te zijn. Juist in een eerder stadium, door huisarts, thuiszorgwerker en familie, zou er eerder aan de bel getrokken moeten worden, is de mening van Margje Mahler.

Hulpmiddel of niet

Het gehoorapparaat is niet de ultieme oplossing, volgens Roets. "Fabrikanten willen het ons graag beloven. De apparatuur is schitterend, daar ligt het niet aan. Maar net als een regenjas werkt hij het beste onder bepaalde omstandigheden. In een een-op-een situatie is het een fantastisch hulpmiddel. Maar neem de casus van een dementerende vrouw met hoorapparaat die onrustig wordt tijdens de maaltijden. Ze zit met anderen aan tafel vlakbij de open keuken. Wanneer er veel geluiden zijn, kan een gehoorapparaat niet kiezen en versterkt alle geluiden, zo ook bij deze vrouw. De oplossing kan zijn het hoorapparaat uit te zetten. Maar een dementerende geeft dat niet zelf aan. Hij heeft een sensitieve omgeving nodig die daar oog voor heeft en weet hoe te reageren. Kortom, een hoorapparaat kan onbedoeld ook een stoorzender zijn. Het is uiterst belangrijk dat de omgeving goed kijkt en het gedrag afstemt op de oudere persoon, met of zonder geheugenproblemen."

Joop Beelen kan het niet genoeg benadrukken; gehoor heeft rechtstreeks te maken met sociale contacten en welbevinden. Juist bij dementerenden ouderen is dat erg belangrijk. Zorgdisciplines en familie dienen zich hiervan bewust te zijn en ernaar te handelen. Er is nog een grote klus te klaren. 4

Eenvoudig professionele labels maken

P-touch 1290DT beletteringssysteem: Beleef meer plezier aan het ordenen van uw werkomgeving. Creëer snel en eenvoudig kleurrijke en slijtvaste labels voor verschillende items zoals ordners, archiefdozen, bewegwijzering en naamplaatjes. www.brother.nl

